

18.7.2019

Suomalaisten institutionaalisten sijoittajien hiilisijoitukset puntarissa

Suomessa institutionaalisilla sijoittajilla on kohtuullisen hyvä maine ja monet suursijoittajat ovat pärjänneet esimerkiksi ilmatoriskien hallintaa vertailevissa Asset Owner Disclosure Projectin (AODP) listauksissa hyvin. Mutta miten on hiilipolitiikan laita? Kohtaavatko Suomen suurimpien eläkevakuutusyhtiöiden ja pankkien politiikat Europe Beyond Coal -suositusten tason [linkki suosituksiin]? Suuntaa antavana asteikkona on käytetty Maan ystävien eduskuntavaalikampanjasta tuttua kiltteysmittaria ja yritykset ovat valikoituneet merkittävyyden mukaan, mutta ei kata koko markkinaa.

Yksikään sijoittaja ei ansainnut korkeinta mahdollista arviota: Ilmastosankari. Arvio perustuu salkun avoimesti raportoituun yrityskatalogiin ja hiilipolitiikan kattavuuteen. Sijoitusta on laskettu, mikäli toiminnassa on huomattavia rikkomuksia tai viherpesua. Luettelemme sijoittajat huonoimmasta parhaimpaan.

Ilmastokiltti-luokat parhaasta huonoimpaan:

Ilmastosankari
Ilmastoviisas
Ilmastotsemppari
Ilmastokompastelija
Ilmastotorkku
Ilmastonihkeilijä
Ilmastojuro

Sampo-konserni: ilmastonihkeilijä

Sampo-konserniin kuuluvat useat finanssialan toimijat. Sampo on siis emoyhtiö, joka hallinnoi tytäryhtiöitään: Suomesta ennen kaikkea If-vakuutusyhtiö ja Mandatum Life.

Sampon ensimmäinen vastuullisuusraportti julkaistiin vasta vuonna 2018, eikä siitä löydy varsinaista hiilipolitiikkaa, ainoastaan informaatiota hiilijalanjäljestä ja mahdollisista metodeista, joilla hiilijalanjälkeen voi vaikuttaa. Sampo on saanut AODP:n listauksissa jo vuosia suomalaisista toimijoista huonoimman tuloksen.

If-vakuutusyhtiöllä ei ole lainkaan hiilipolitiikkaa (vuoden 2018 vastuullisuusraportti käsittelee lähinnä hiilijalanjälkeä).

Mandatum Lifella on selkeät poissulkukriteerit hiilelle suorissa osake- ja korkosijoituksissa: suora liiketoiminta sisältää 0% (kivihiiltä louhivat yhtiöt ja yhtiöt, joiden pääasiallinen toiminta on kivihiilen louhinnan alihankinta tai hiilipohjaisen energian tuotanto tai jakelu, suljetaan pois.) ja epäsuora liiketoiminta 50%. Jälkimmäinen viittaa siis mitä ilmeisimmin arvoketjuun, mikä on varsin edistyksellinen ja kansainvälisestäkin vähän nähty kriteeri.

Mandatum Life mainitsee myös aktiivisen omistajuuden. Muiden sijoittajien tapaan tätä vaikuttamisen kanavaa ei ole juuri avattu vastuullisuusraportissa. Mandatumilla on onneksi seuraava kirjaus: "Yhtiön ollessa haluton panostamaan vastuullisuuteen liiketoiminnassaan voidaan sijoituksesta luopua." Ilman

uskottavaa divestoinnin uhkaa putoaa myös yritysvaikuttamiselta pohja. Mandatum Life siis parjaa konsernin sisällä kaikista ilmastokilteimmin.

Sampo-konsernilla on vielä kirittävää muiden kotimaisten toimijoiden tasolle pääsemiseksi. Suosittelemme kaikille konserniin kuuluville yrityksille EBC:n kivihiilipolitiikan käyttöönottamista välittömästi. Emoyhtiön asemassa Sampon tulisi vaatia tätä tytäryhtiöiltään.

Keva: ilmastotorkku

Suomen suurimmalta eläkelaitokselta Kevalta puuttuu edelleen kattava kivihiilipolitiikka. Sen sijaan yhtiö puhuu enimmäkseen yleisesti ESG:sta eli ympäristöön, sosiaaliseen vastuuseen ja hyvään hallintotapaan liittyvien tekijöiden huomioimisesta sijoituksissa. ESG ei automaattisesti johda kivihiilen alasajoon, ja Keva on julkaissut vastuullisuusraportin vain kahdesti, mikä on hyvin vähän kaupallisiin eläkevakuutusyhtiöihin verrattuna. Keva on sitoutunut "riskin pienentämiseen vuoden 2018 alun tasosta vuoteen 2022". Tämä ei ole sama asia kuin kivihiilipolitiikka ja kaipaisi huomattavasti parempaa yksityiskohtaisuuden tasoa.

Kevan salkkua on riuhdottu julkisuudessa ensimmäisen kerran jo vuonna 2014. Tuolloin Euroopan vihreät julkaisivat raportin The Price of Doing too Little too Late, jossa Keva nostettiin erikseen hiiliriskialttiiksi yhtiöksi. Puoli vuosikymmentä on kulunut ja tästä huolimatta Keva on ottanut vasta vaatimattomia askelia.

Lisäksi Keva on pärjännyt AODP:n listauksissa keskimäärin varsin heikosti.

Keva ei näytä harjoittavat aktiivista omistajuutta muussa muodossa kuin erilaisten verkostojen, kuten IIGCC:n ja CA100+:n jäsenyyksinä. Aktiivisen omistajuuden saralla Kevan sivuilla julkaistussa blogissa todetaan seuraavaa:

"Keva ei pääsääntöisesti halua sulkea sijoituksistaan pois toimialoja tai yhtiöitä, vaan kannustaa yhtiöitä muutokseen. Kevalla on myös kärsivällisyyttä odottaa muutosprosessien tuloksia."

Missä on talon sisältä lähtöisin oleva vaikuttamistyö kuvailtuna ja näyttö vaikuttavuudesta? Löytyykö Kevalta sisäiset prosessit, jotta erityistarkkailussa olevat yhtiöt todella tuntevat painetta? Onko tämä työ julkista? Mikäli tällaiset löytyvät, niin valitettavasti Kevan avoin tunnustus kärsivällisyydestä tarkoittaa sitä, että Kevan pitkää pinnaa voidaan hyväksikäyttää pitkään. Ilman oikeaa divestoinnin uhkaa on vaikea olla uskottava vahtikoira.

Hiiltä Kevan salkku sisältää ainakin Glencoren, Rio Tinton (vaikka iso osa hiilestä myytiin vuonna 2018), BHP Groupin, Enelin ja Fortumin sijoitusten kautta. Kaikkea ei avoimesta tilinpäätöksestä kuitenkaan näe, sillä iso osa Kevan sijoitusomaisuudesta on ulkoisten omaisuudenhoitajien hoidossa. Tässä Kevalla on petrattavaa, jotta sijoitusten hiili-intensiteettiä voidaan tarkastella kokonaisuutena.

Ilmarinen: ilmastokompastelija

Ilmarinen oli yksi ensimmäisistä suomalaisista institutionaalisista sijoittajista, jotka panostivat omasta vastuullisuudestaan viestimiseen. Ilmarisen sijoitus AODP:n tutkimuksessa vuonna 2018 oli 9. koko maailmassa, mikä on suorituksena hyvä.

Myös Ilmarisen kivihiilipolitiikka sisältää 30 prosentin raja-arvon sekä liikevaihdossa että energiantuotannossa.

Tarkastellessa Ilmarisen suoria osakesijoituksia nousee kuitenkin pinnalle lista tunnettuja kivihiilyhtiöitä: Endesa, Enel, Rio Tinto, Glencore ja Euroopassa eniten rusko- ja kivihiiltä polttava energiantuottaja RWE.

Jälkimmäisen kohdalla soivat hälytyskellot: RWE:n tuotannon hiili-intensiivisyys on saksalaisen kansalaisjärjestö Urgewaldin mukaan 54% ja osuus liikevaihdostakin yli 30%. RWE on herättänyt avointa paheksuntaa kansainvälisesti historiallisen Hambach-metsän raivaamisesta, saksalaisten kylien tuhoamisesta kivihiilikaivosten tieltä ja ilmastoaktivistien haastamisesta oikeuteen naurettavilla kanteilla (esimerkiksi vaatimus maksaa 50 000 euroa yhdestä Twitter-päivityksestä). On räikeää oman politiikan rikkomista, että RWE löytyy edelleen Ilmarisen sijoituskohteiden joukosta.

Mikäli myös Glencore – yritys on tunnettu estottomasta kivihiilen puolustamisesta ja härskistä lobbaamisesta – haluttaisiin sulkea pois, niin Ilmarisen kivihiilipolitiikkaan tulisi lisätä yläraja kivihiilen absoluuttiselle määrälle.

Vaikka Ilmarisen politiikassa on esimerkillisiä kirjauksia aktiivisesta omistajaohjauksesta ja siitä, kuinka vastuuttomista yhtiöistä irtaudutaan, ei Ilmarinen ole nimennyt seurattavia yhtiöitä julkisuudessa tai tehnyt minkäänlaisia kannanottoja niiden suhteen.

Sekä Ilmarinen että Varma olivat osa Fortumin 2019 yhtiökokouksen nimitystoimikuntaa. Fortumin hallitukseen valittiinkin Varman ja Ilmarisen myötävaikutuksella uutena jäsenenä paljon paheksuntaa Saksassa herättänyt Philipp Rösler. Hänet tunnetaan esimerkiksi Saksan energiakäänteen eli Energiewenden jarruna. Kumpikin eläkevakuutusyhtiö epäonnistui aktiivisen omistajan roolissaan.

Kivihiilipolitiikan arvioimisen yhteydessä on lisäksi kriittisesti tarkasteltava Ilmarisen hiilikädenjäljen tavoitetta. Ilmarisella on 12% tavoite kestävä kehityksen mukaisille sijoituksille. Vaikka tavoitteiden asettaminen on mielekästä, niissä nousee esiin perustavanlaatuisen ongelma: Ilmarinen laskee tavoitteeseen osuudet eri yhtiöiden liikevaihdosta. Usealla fossiiliyrityksellä on nimittäin myös uusiutuvaa energiaa, joka muodostaa osan liikevaihdosta. Tämä tarkoittaa sitä, että RWE:n kaltaiset yritykset, jotka ovat keskeinen osa eurooppalaista kivihiiliongelmia, myötävaikuttavat Ilmarisen kestävä kehityksen tavoitteeseen ja ovat siten osa Ilmarisen positiivisen brändin luomista harhaanjohtavalla tavalla. Esimerkiksi RWE on aktiivisesti pyrkinyt romuttamaan ilmastotavoitteita. Tavoitteessa ja siitä tiedottamisessa täyttyy siis voimakkaasti viherpesun kriteerit ja Ilmarisen tulisi löytää vaihtoehtoinen tapa asettaa hiilikädenjälkeen liittyvät tavoitteensa.

Elo: ilmastokompastelija

Elolla on tuore vastuullisen sijoittamisen politiikka, joka sisältää hiilen poissulkemiseksi raja-arvon, joka on toistaiseksi suomalaisten eläkelaitosten keskuudessa tiukin. Elo ei investoi yhtiöihin, joiden liikevaihdosta yli 25 % liittyy kivihiilen tuotantoon tai käyttöön energiantuotannossa ilman selkeää strategiaa kivihiilen käytön vähentämiseksi. Poliittikka koskee kuitenkin vai suoria sijoituksia eli jättää ulkopuolelle esimerkiksi laina- ja osakerahastot. AODP:n listauksissa Elo on pärjännyt hyvin.

Elolla on omistuksia BHP Group PLC:ssa, Glencoressa, Rio Tintossa, Enelissa, Endesassa ja Fortumissa. Toisin sanoen salkussa on edelleen runsaasti saastuttavaa toimintaa, eikä suurimmalla osalla luetelluista yrityksistä ole tarjota uskottavaa suunnitelmaa hiilestä irtaantumiseen ilmastotieteen kannalta tarpeeksi nopeassa aikataulussa.

Elon ilmastostrategiassa on mainintoja aktiivisesta omistajaohjauksesta ja siitä, että “vuoteen 2025 mennessä suorista osake- ja yrityslainojen sijoituskohteistamme yli puolella olisi mitattavissa oleva positiivinen vaikutus ympäristöön tai yhteiskuntaan.” Elo on myös ottanut kantaa, että hiili tulisi ajaa alas Euroopassa vuoteen 2030 mennessä - mutta kannanotto ei ole koherentti talon sisäisen toiminnan kanssa.

Elo painottaa ennen kaikkea positiivisia mahdollisuuksia, mutta se ei itsessään liity hiilen alasajoon. Nämä kaksi tavoitetta, vihreiden investointien lisääminen ja saastuttavien vähentäminen, eivät ole samoja prosesseja. Sijoittaminen samaan aikaan kivihiiikaivos- ja energiantuotantoon sekä tuulivoimaan (kuten salkusta löytyvään Vestakseen) on mahdollista, eikä jälkimmäinen ratkaise ensimmäistä.

Elolla on siis vielä petrattavaa politiikassaan.

Valtion eläkerahasto (VER): ilmastotsemppari

Valtion eläkerahastolla ei ole lainkaan hiilipolitiikkaa, vaan Vastuullisen sijoittamisen periaatteet -linjaukset käsittelevät vain osin hiilijalanjälkeä. On tosin huomioitava, että VER:n salkussa ei ole osakepuolella lainkaan kivihiiikaivostoimintaa. Fortum löytyy luontaisesti VER:n salkusta, mutta mikäli kivihiiileen sijoitetaan tämän lisäksi, niin se tapahtuu pääasiallisesti rahastojen kautta. VER:in tulisi siis olla tarkkana valitessaan rahastomanagereitaan ja olla avoin kriteereistä, joiden perusteella valinta tehdään.

Varma: ilmastoviisas

Varma on pärjännyt suomalaisista eläkevakuutusyhtiöistä keskimäärin parhaiten kansainvälisissä mittauksissa (AODP:n mukaan Varma on maailman 5. paras eläkesijoittaja). Sillä ei myöskään ole osakkeita kiinni kivihiiikaivostoiminnassa, eikä lukuisissa yrityksissä, joiden liiketoiminta perustuu kivihiiileen energiantuotannossa. Varman salkku löytyy [täältä](#).

Varman nykyinen kivihiiilipolitiikka vaatii kuitenkin huomattavaa terävöittämistä, mitä tulee rahastoihin ja mahdollisesti lainoihin (niitä ei ole julkisesti saatavilla) - sekä Fortumin omistusosuuteen. 30 prosentin raja-arvon lisäksi tarvittaisiin vielä tuotantoon (ei siis vain liikevaihtoon) perustuva raja-arvo ja ajan myötä tiukentuva politiikka, jotta hiilestä päästäisiin Euroopassa eroon 2030 mennessä. Tämän lisäksi seurannan kohteena olevat yritykset tulisi ilman muuta nimetä ja kertoa julkisesti, miten kauan ollaan valmiita odottamaan parannusta.

Tunnetuista kivihiiilyhtiöistä Varman salkussa on Fortum. Mikäli sijoituksia on lisää, niin ne ovat muiden sijoitusmuotojen, kuten lainojen ja rahastojen joukossa.

Sekä Varma että Ilmarinen olivat osa yllä jo kerran mainittua Fortumin 2019 yhtiökokouksen nimitystoimikuntaa, joka olisi voinut etsiä hallitukseen kivihiiilen alasajoon ja vähähiiliseen teknologiaan perehtynyt kandidaatti.

Varma on markkinoinut hyvän hallitustyöskentelyn ja vastuullisuuden omistajaohjauksessa olevan keskeisiä tapoja vaikuttaa yrityksiin. Tämä päämäärä ei toteutunut sen ainoan yrityksen kohdalla, jolla olisi ollut kivihiiilen alasajon kannalta aitoa merkitystä.